

s.nr 14/8784

11 desember 2014

Registreringsrapport

uten funn av automatisk fredete/nyere tids kulturminner.

Marikollen idrettsanlegg

Rælingen Kommune

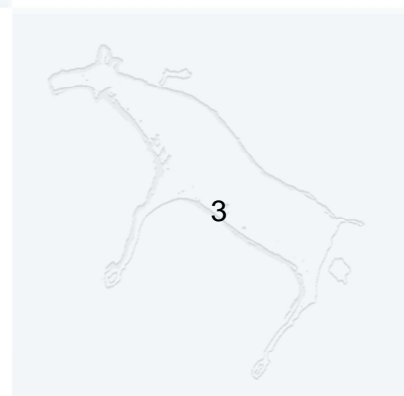
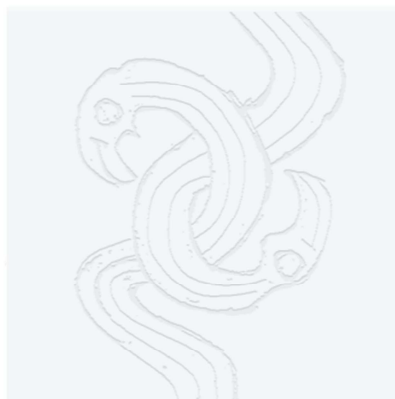
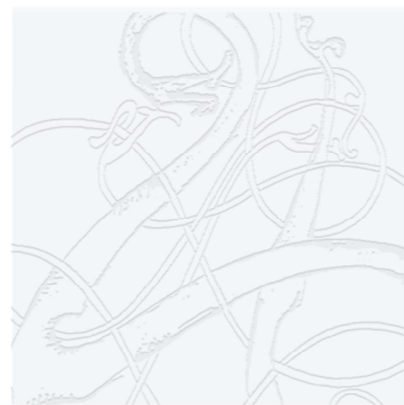
Lars Andersson

Arkeologisk feltenhet, Akershus fylkeskommune

SAKSNR OG NAVN	14/8784 MARIKOLLEN IDRETTSANLEGG				
KOMMUNE	RÆLINGEN				
TILTAKSHAVER	GRINDAKER AS LANDSKAPSARKITEKTER				
GÅRDSNR. OG NAVN	BRUKSNR. OG NAVN				
84 GRINI SØNDRE	3 Grini søndre				
89 RAMSTAD VESTRE	12				
90 ØSTEGÅRDEN	1 ØSTEGÅRDEN				
92 HEKTNER	13 ENGER				
93 AARNES	1 AARNES				
94 SKOHOLT	1 SKOLHOLT				
99 FJERDINGBY NORDRE	1,3,5,7 NORDRE, 203				
102 AAMOT NEDRE	5 AAMOT NEDRE, 7 KORSVEIEN, 44,210,358,359,360,				
103 AAMOT ØVRE	9 TANGEN 10 AAMOT ØVRE				
ØKONOMISK SAMMENDRAG	UNDERSØKELSEN ER UTFØRT AV	DATO/ PERIODE	TYPE ARBEID	TIMER	
	LARS ANDERSSON/MERETE O KJELBERG	20/10-19/11 2014	UTMARK OG PRØVESTIKKING	193,5	
	LARS ANDERSSON	8/12-10/12	RAPPORT	15,0	
	SUM				208,5
	FUNN	ASKELOADDEN IDNR.			
	X	INGEN FUNN			
		FUNN AV AUTOMATISK FREDETE KULTURMINNER			
		FUNN AV IKKE AUTOMATISK FREDETE KULTURMINNER			
		UTVIDET REGISTRERING – UTGRAVD			
		NATURVITENSKAPLIGE PRØVER	ANTALL		

Innholdsfortegnelse

INNLEDNING	4
Funnsammendrag	4
Områdebeskrivelse	4
Steds- og gårdsnavn	8
Gårdsnavnsbeskrivelse	8
Tidligere funn på den/de berørte gården/gårder	10
Automatisk fredete kulturminner	11
Gjenstandsfunn	11
Nyere tids kulturminner	11
METODE	13
Overflateregistrering	13
Prøvestikking	13
Strandlinjekurve	13
UNDERSØKELSEN	14
KONKLUSJON	15

Innledning

Bakgrunn for registreringen av automatisk fredete kulturminner er regulering på 89 Fjerdingby nordre, 102 Aamot nedre, 103 Aamot øvre m.fl i Rælingen kommune. Registreringen oppfyller undersøkelsesplikten i henhold til kulturminneloven § 9. Utgiftene til registreringen dekkes av tiltakshaver jf. kml § 10 .Registreringen ble gjennomført av Lars Andersson og Merete O kjelberg i perioden 20/10 - 19/11.2014.

Funnsammendrag

Det ble ikke registrert funn av automatisk fredete kulturminner i forbindelse med tiltaket.

Områdebeskrivelse

Berørte gårder:

Gnr./navn	Bnr./navn
84 GRINI SØNDRE	3 Grini søndre
89 RAMSTAD VESTRE	12
90 ØSTEGÅRDEN	1 ØSTEGÅRDEN
92 HEKTNER	13 ENGER
93 AARNES	1 AARNES
94 SKOHOLT	1 SKOLHOLT
99 FJERDINGBY NORDRE	1,3,5,7 NORDRE, 203
102 AAMOT NEDRE	5 AAMOT NEDRE,7 KORSVEIEN, 44,210,358,359,360,
103 AAMOT ØVRE	9 TANGEN 10 AAMOT ØVRE

I tillegg til eksisterende idrettsanlegg (fotballbaner, hoppbakke, alpinanlegg) består planområdet av Brudalsveien og et skogområde. Terrenget er stedvis svært ulendt med meget bratte hellinger. Flatene mellom de mindre bergkollene består i hovedsak av myr. Langs med Brudalsveiens vestre kant går det en bekk, mens den østre kanten består av en bergkant. Langs med og stedvis innenfor plangrensen i nord-nordøst går den Fredrikshaldske kongevei (IDnr: 42045). Det registrerte arealet er på ca 720dda.

NB. I området nord for planlagt alpintrasé er undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 ikke oppfylt, da det er planlagt få eller ingen tiltak innenfor det om lag 315 daa store området. Fylkeskommunen vil her bare registrere i forkant av konkrete arealtiltak (markert som hensynssone kulturmiljø (H.570 på vedlagt kart).

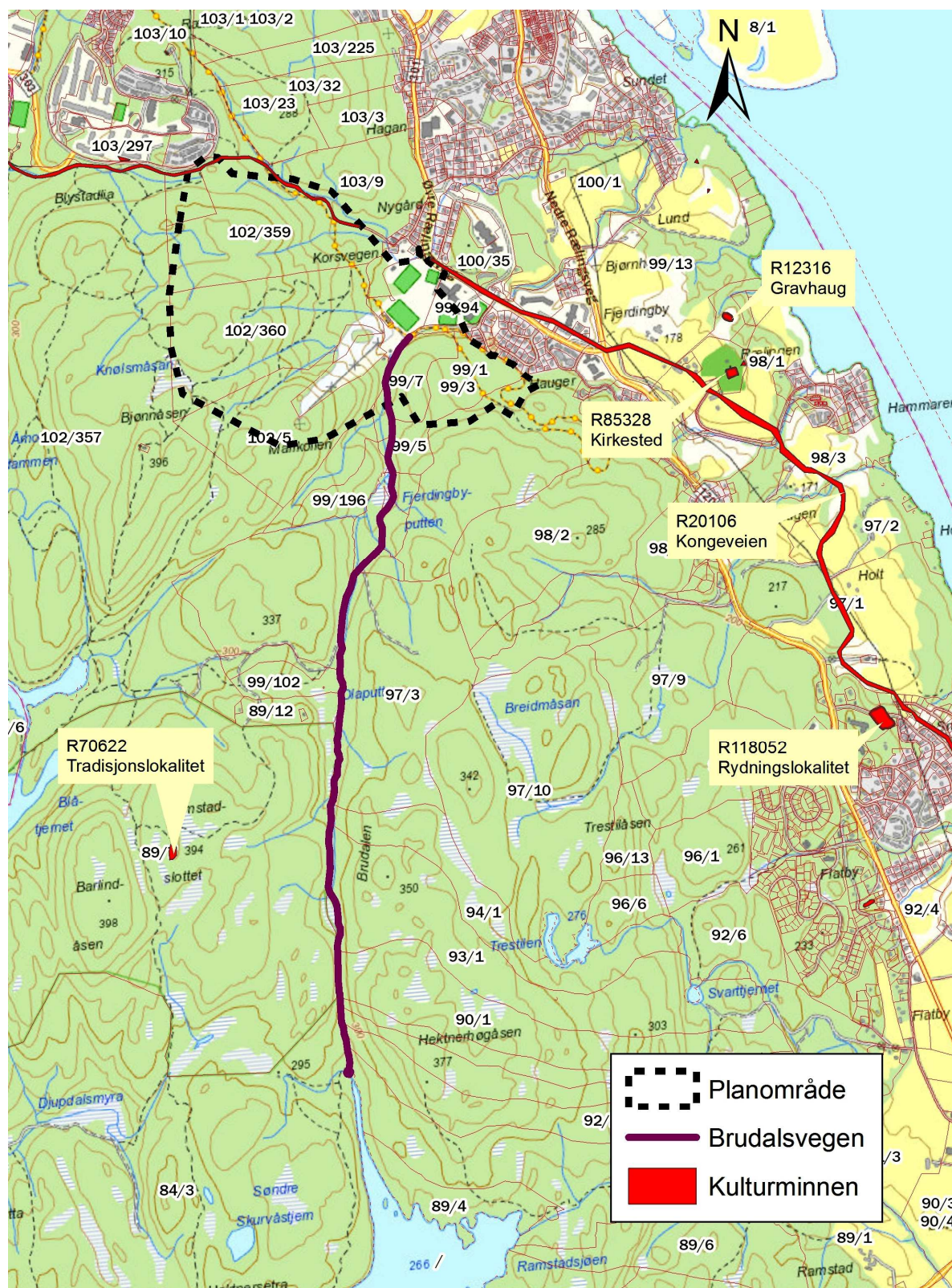

Foto 1: Oversiktskart over planområdet og de nærmeste kulturminnene markert.

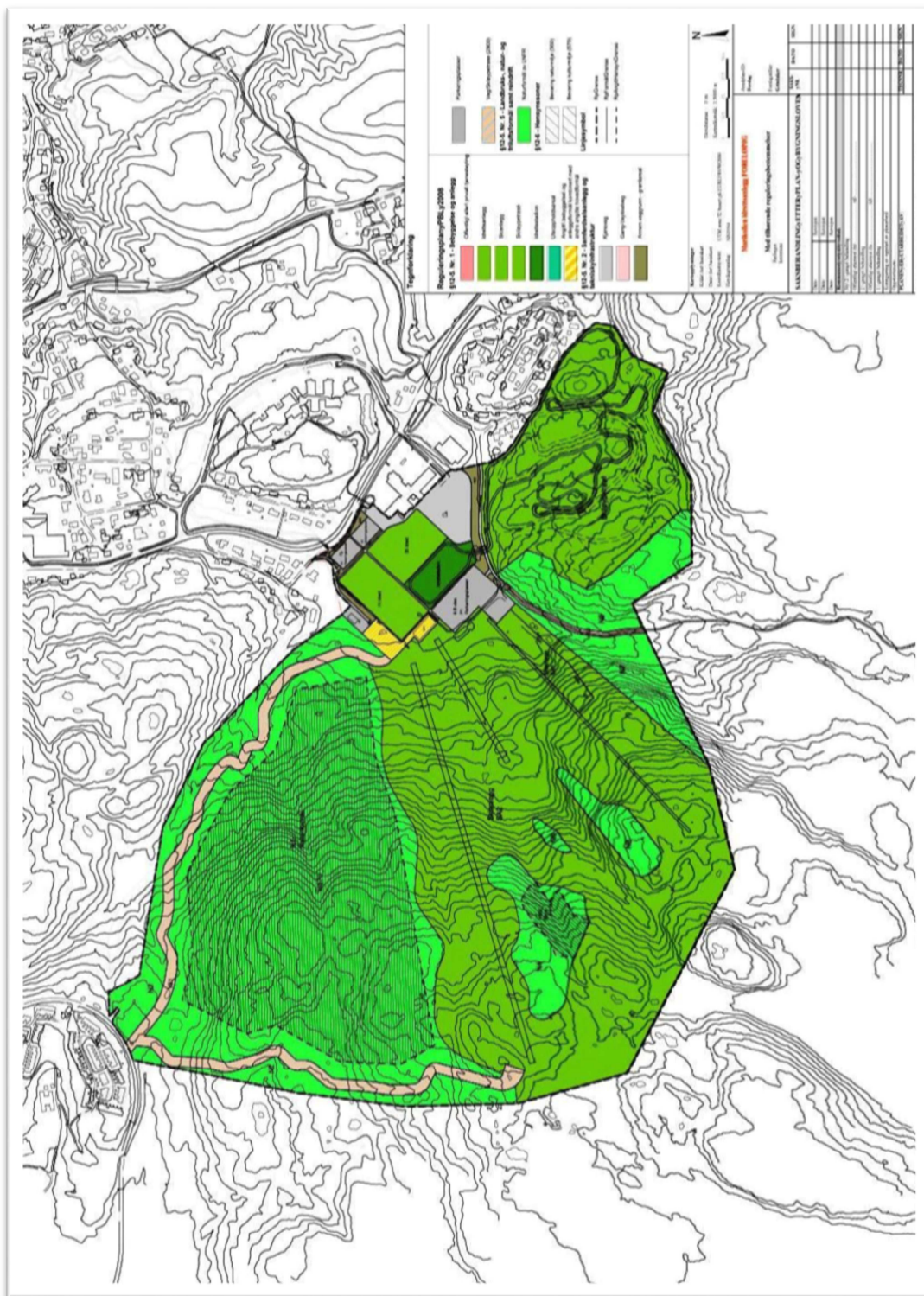

Foto 2. Plankart som viser område hvor undersøkelsesplikten ikke er oppfylt. Området ligger i planens NV hjørne og er markert med mørk grønn skravur og omgitt av stiplede linje.

Foto 3. Del av planområdet. Tatt mot øst.

Foto 4. Del av planområdet. Tatt mot vest.

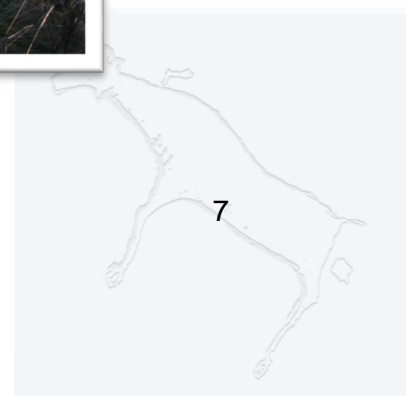
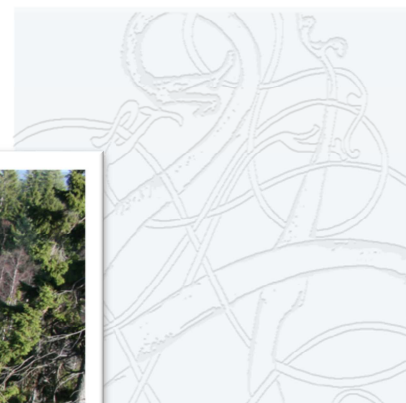

Foto 5. Del av den registrerte Brudalsveien. Tatt mot nord.

Steds- og gårdsnavn

Gårdsnavnene i et område kan i mange tilfeller fortelle oss mye om bosetningshistorien. Enkelte navn kan knyttes opp til bestemte tidsrom. Andre ganger kan de fortelle om karakteristiske naturtrekk som i dag er tapt, eller gi informasjon om aktivitet som har vært knyttet til området eller gården.

Grunnlaget for den tradisjonelle gårdsnavnskronologien er opplysninger innsamlet og systematisert av Oluf Rygh (1898a-b). Ryghs opplysninger om stedsnavnene og de eldste skriftlige navnbeleggene gir sammen med kjente kulturminner, oldsaksfunn og topografi et utgangspunkt for videre diskusjon av bebyggelsens alder.

Gårdsnavnsbeskrivelse

Utdrag fra Rygh:

84. 85. Grini søndre og nordre. Udt. grí2ni. – Gronini (Akk.) RB. 249. a Gronini RB. 405. Grenyn, Grænie 1520. Grinni, Grini 1557. Griennie 1578. Grenni 1594. 1/1, 1/1. Greenn, Grennj 1617. Grinj 1666. Grenni søndre og nordre 1723. Gr&bmaapeno;nin, sms. af gr&bmaapeno;n f., Trænavnet Gran, og vin, se Bærum GN. 3.

Grini er et sammensatt navn hvor det første leddet kommer fra trenavnet gran og det andre leddet er vin. Vin-gårdene kan ha vært oppdyrket allerede i jernalder. Grini er første gang

nevnt i skriftlige kilder ca. 1400 i RB (Biskop Eysteins Jordebok, også kalt Røde bok).

89. *Ramstad vestre. Udt. ra2mmsta. -- Ramstadt 1578. Rambstadt 1594. 1/2. Ramstadt 1617. Rambstad 1666. *Rafnsstaðir, af Mandsnavnet Ravn (Rafn, ældre: Hrafn). Jfr. GN. 35. 36, af Hensyn til hvilke "vestre" er tilføjet her.*

Ramstad er et sammensatt navn hvor det første leddet kommer fra mandsnavnet Ravn og det andre leddet er stad/stadir. Stadir-gårdene kan ha vært oppdyrket allerede i jernalder. Ramstad er første gang nevnt i skriftlige kilder i 1578.

90. *Østegaarden. Udt. ø2sstega:£'n. -- af Austagardom RB. 278. af Austagardenom RB. 406. Østergordenn 1520. Østgaardt 1578. Østergaardt 1594. 1/2. Østegaard 1617. 1666. 1723. Austrgarðr, Østgaarden. Austagarðr i RB. er en Udtaleforandring deraf, som ligger til Grund for den nuv. Form.*

Østegaarden er et sammensatt navn hvor det første ledd henviser til beliggenheten og det andre leddet er gaard/gardr. Gardr-gårdene har sin produktive periode i middelalderen. Østegaarden er første gang nevnt i skriftlige kilder ca. 1400 i RB (Biskop Eysteins Jordebok, også kalt Røde bok).

92. Hektner. Udt. hæ2ktner. -- Hæknar [DN. II 550, 1438](#) Hegenner St. 112. Hegnor 1557. Hegner 1578. Hegener 1594. 1/1. Heckner 1617. Hechner 1666. Hegtner 1723.

*Helknar eller H&bmaapeno;lknar f., af helkn, h&bmaapeno;lk n., stenig Grund, Klippegrund, med sædvanlig Ombytning af Kjøen ved Overgang til Flt.

Hektnergården er nevnt for første gang i bevarte skriftlige kilder i 1438. Navnet refererer til landskapet i området som preges av bergkollet.

93. *Aarnes. Udt. å:2rnes. --Aarness 1520. Aarnes 1578. Arnes 1594. 1/2, 1/2. Aarnis 1617. Aarneß 1666. Sandsynlig snarere Aranes, Ørneneset, af ari, Ørn, end Árnes, Aaneset; her udmunder nemlig kun en ubetydelig Bæk. Gaarde, der nu hede Aarnes og maa antages opr. at have hedet Aranes, findes i Aremark (Bd. I S. 188), i Fering (Aranes RB. 433) og i Saude (Araanes RB. 8, Arænes RB. 38, Aranes [DN. V 586](#). Den nuv. Form maa være fremkommet saaledes, at Aranes ved Lighedannelse er blevet til Aaraanes og dette siden afkortet til Aarnes. Formelt var det muligt i 1ste Led at se Mandsnavnet Ari, men det vilde være paafaldende at finde et i Stedsnavne saa lidet brugt Mandsnavn i alle disse mange Tilfælde forbundet netop med nes.*

Aarnes er et sammensatt navn hvor det første leddet kommer fra ari/ ørn og det andre leddet er nes. Navnet refererer til landskapet i området. Aarnes er første gang nevnt i skriftlige kilder ca. 1400 i RB (Biskop Eysteins Jordebok, også kalt Røde bok).

94. *Skoholt. Udt. sko:2hølt. -- Skafholt RB. 405. Skaffholt 1557. Skaffholdt St. 112. Skougholt 1578. 1594. 1/1. Skouholt 1617. Schougholt 1666. 1723. Formen i RB., hvormed de i Alder næstfølgende Skriffformer stemme, leder til i 1ste Led at søge skaf n., Skav, Bark skavet af Træer til Brug som Kreaturfoder. Det skjønnes dog ikke, hvorledes den nuv.*

Udtaleform kunde være fremkommet deraf. I ethvert Tilfælde vise de gamle Former, at Forleddet ikke kan være skógr, Skov.

Skoholt er ett sammensatt navn med en noe usikker betydning. Første ledd kan komme fra søge skafn, skav i betydning «bark skavet av treet til bruk som kreaturfoder». Skoholt er første gang nevnt i skriftlige kilder ca. 1400 i RB (Biskop Eysteins Jordebok, også kalt Røde bok).

98. 99. *Fjeringby søndre og nordre. Udt. fjórðungby. -- i Fiardanaby, Fiardanarby (nordre) RB. 405. a Fiærdæby [DN. IV 544, 1404](#) Ffiordensby, Færdeby 1520. Fjeringby 1557. Fjering- bye St. 112. Fjeringby 1578. 1594. 1/1. 1617. 1666. Fjeringbye nordre og søndre 1723. -- 1666 nævnes som Underbrug til den nordre Gaard Colsmoe. Efter Formerne i RB. vilde det være lidet rimeligt at antage fjórðungr, Fjerdedel, for 1ste Led, og dette Ord findes heller ikke ellers uden i Navne af meget senere Oprindelse. Antagelig stikker der i Forleddet et af fj&bmaapeno;rðr, Fjord, dannet Ord, sigtende til Øieren; det maa erindres, at fj&bmaapeno;rðr i ældre Tid, ligesom tildels endnu, har været brugt ogsaa om Indsøer. Det tør være muligt, at dette Ord er fjarðangr, sms. af fj&bmaapeno;rðr og angr m. (Incl. S. 42); med dette Navn kunde have været betegnet den nordvestligste Del af Øieren, ved hvilken Gaarden ligger. Denne Del af Søen, hvori Nitja og Leira falde ud, er halv afstængt fra den større sydligere Del ved de Øer, som de to nævnte Elve i Forening med Glommen have dannet der, hvor Strømdragene fra begge Sider støde sammen. Fjarðangr kunde betyde: Fjordbugten; det vilde være samme Navn som Fjæringen i Kolvareid, en liden Fjord, som gaar ind fra den store Fjord Folden. At fjarðangr i senere Tid her i Rælingen kan være blevet forvexlet med det mere bekendte Ord fjórðungr, og saaledes den nuv. Udtale fremkommet, er let tænkeligt. Man kunde have ventet Fjarðangrsbýr, medens Fjarðangrabýr synes at maatte være den Form, der ligger til Grund for den nuværende. Dette kan forklares saaledes, at Gaarden opr. har været kaldet usms. Fjarðangrar, i Flt., hvoraf da Gen. blev 1ste Led i det senere Navn.*

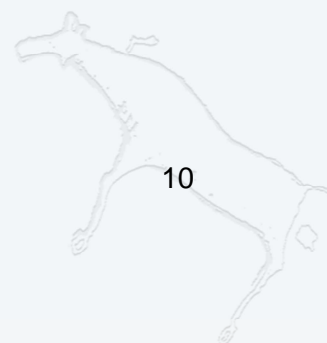
Fjeringby er et sammensatt navn hvor det første leddet kommer fra fjordungr/fjerdedel/fjord og refererer til plasseringen av gården ved Øyeren. Fjeringby er første gang nevnt i skriftlige kilder ca. 1400 i RB (Biskop Eysteins Jordebok, også kalt Røde bok).

102. 103. *Aamot nedre og øvre. Udt. å1mått. -- af Amote (øvre) RB. 404. i Amote RB. 405. 424. Aamodt 1578. Amodt 1594. 1/1, 1/1. Amott 1617. Aamodt (2 Gaarde; til den øvre Underbrug Opsahl) 1666. Ámót, Aamødet. Gaarden har sit Navn af, at den ligger lige over for Nitjas og Leiras Sammenløb*

Aamot er et naturnavn som angir gårdens beliggenhet i landskapet. Aamot er første gang nevnt i skriftlige kilder ca. 1400 i RB (Biskop Eysteins Jordebok, også kalt Røde bok).

Tidligere funn på den/de berørte gården/gårder

Det er ingen kjente kulturminner på de berørte gårdene

Automatisk fredete kulturminner

Øst for planområdet ligger det en gravhaug – Tjernshaugen (Idnr 12316) fra jernalderen. Sør for planområdet og vest for Brudalsveien skal det i følge tradisjonen ha ligget en bygdeborg – Ramstadslottet. Det finnes i dag ingen synlige spor etter borgen.

Askeladdens idnr.	Funntype	Datering	Gårdsnr./-navn	Avstand til planen
12316	Gravminne	jernalder	99Fjerdingsby	Ca 850 meter øst.
42045	Kongeveien	Uviss tid	103Aamot øvre	Delvis innenfor planen
70622	Tradisjonslokalitet	Uviss tid	89 Ramstad vestre	Ca 600 meter vest

Gjenstandsfunn

Det er ikke gjort funn av gjenstander på de berørte gårdene.

Nyere tids kulturminner

Den Fredrikshaldske kongeveien (Idnr 42045) går stedvis innenfor planområdet. Veien er ikke automatisk fredet. Veien skal angivelig ha vært en av hovedveiene mellom Oslo og Fredrikshald. Det er i dag bare enkelte partier av veien som er bevart. Store deler er ødelagt av nyere veianlegg og planeringsarbeider i jordbruket. Veien er tidligere målt inn og registrert i skog mellom bom ved Fjellet bedehus (gbnr. 103/46) og Blystadhytta (gbnr. 103/104).

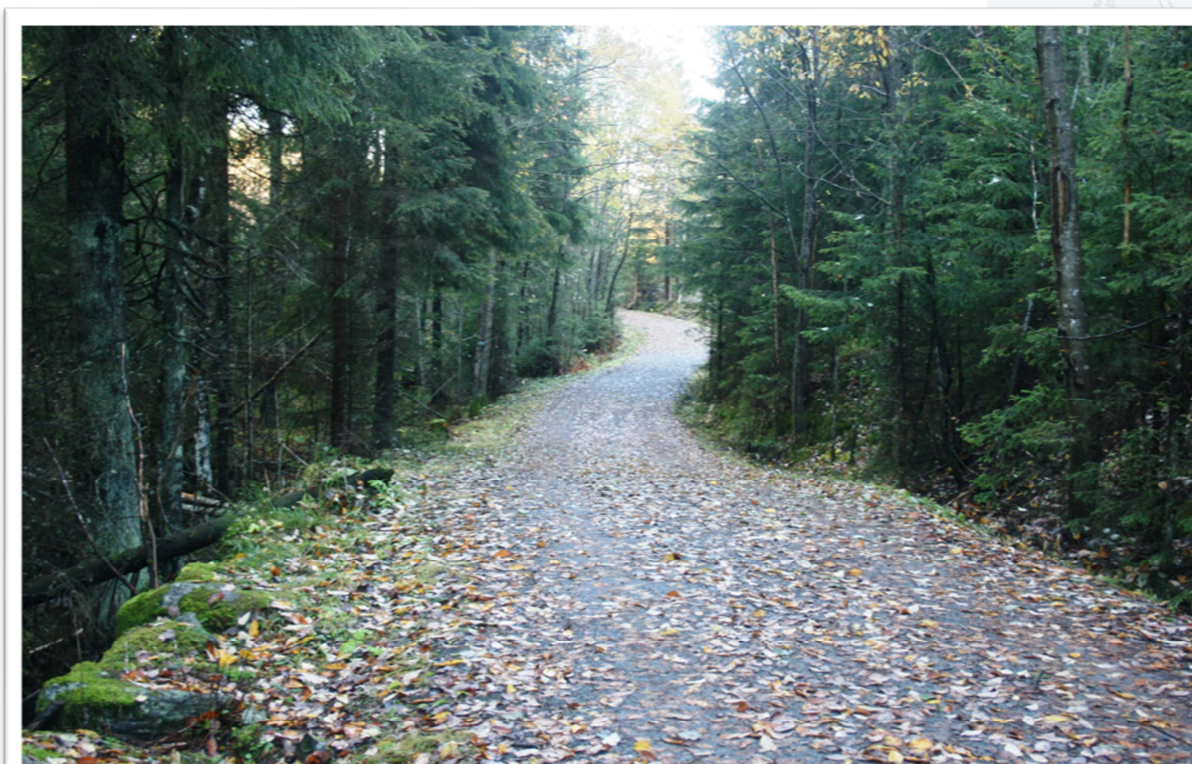

Foto 6. Del av kongeveien. Tatt mot nordøst.

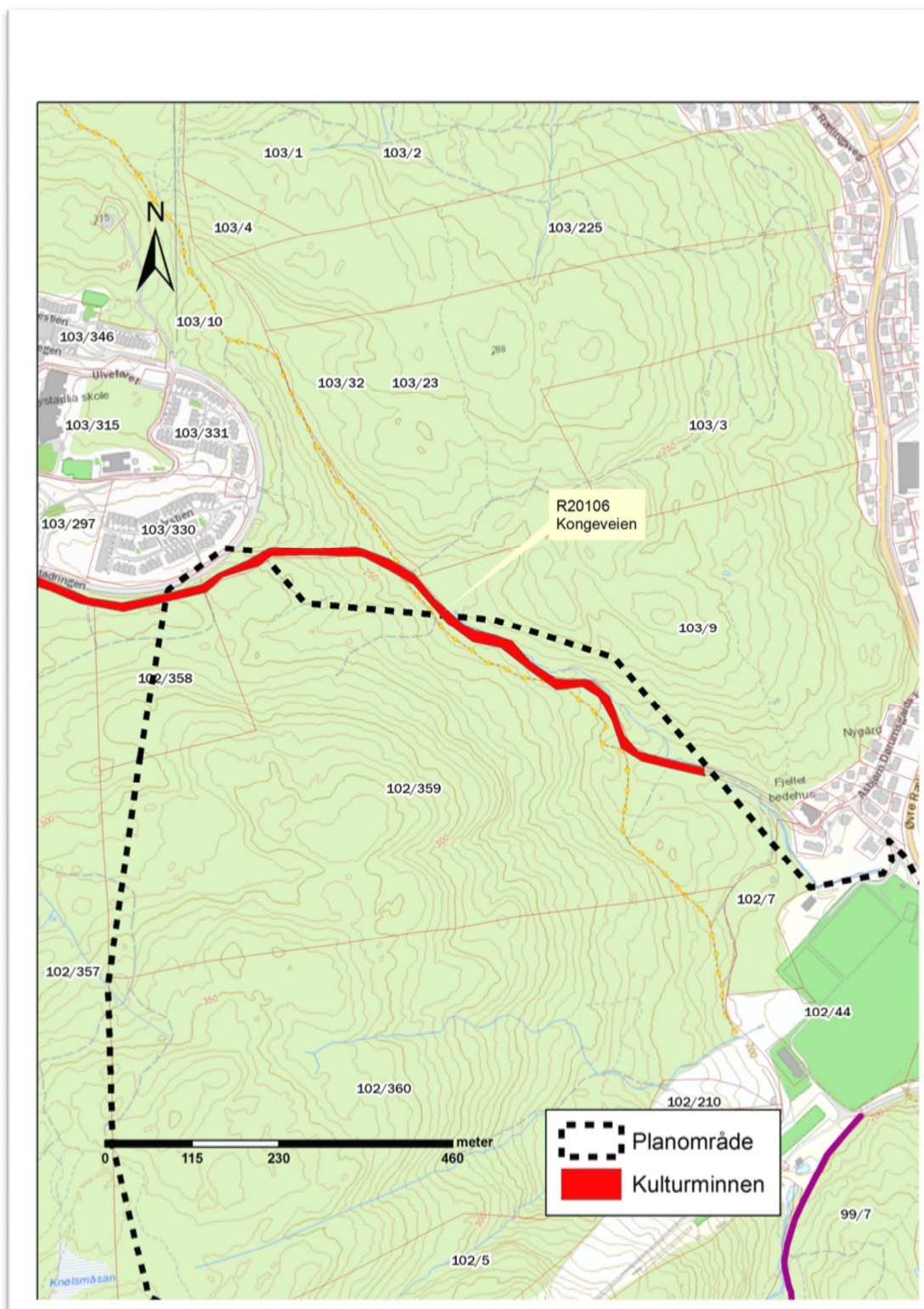
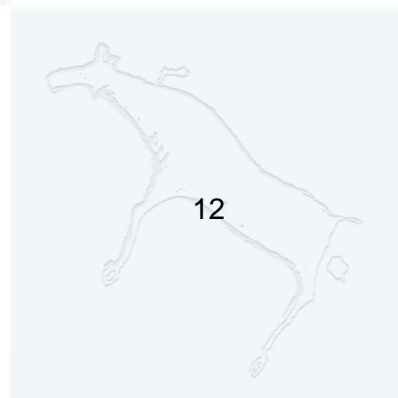

Foto 7. Oversiktskart med Kongeveien og plangrensen markert.

Metode

Overflateregistrering

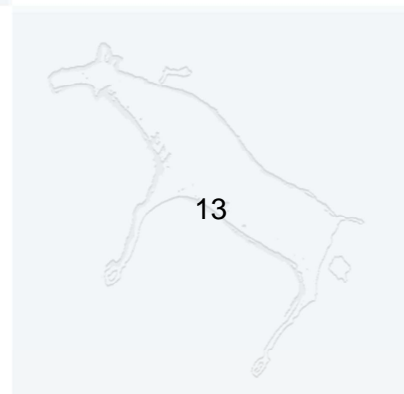
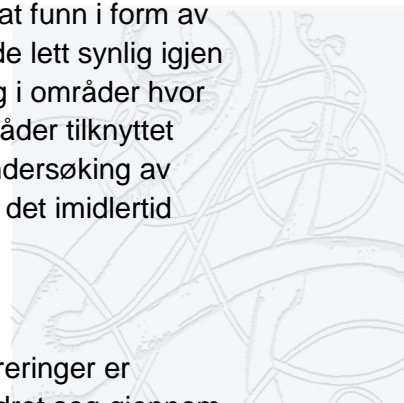
I skog og utmark blir området befart til fots og gjennomgått systematisk visuelt for å se etter synlige kulturminner som gravhauger/røyser, steinstrenger, kullgroper, tjæremiler, tufter, hulveier mfl. Kulturminnene vil fortegne seg som fordypninger, forhøyninger eller som steinansamlinger der størrelse, beliggenhet og form kan gi informasjon om den aktiviteten som har vært i området. Undergrunnen blir sondert ved hjelp av jordbor, en ca. 1 meter lang metallstang der det er frest ut et spor som gjør det mulig å ta ut en profil av undergrunnen. Overflatebefaringen gir også grunnlag for planlegging av ev. videre undersøkelser. Områdets topografi, undergrunn og plassering i forhold til kjente funn i nærområdet vurderes. Aktuelle lokaliseringfaktorer varierer etter landskapsutnyttelse og erverv til forskjellige tider, og landskapet kan ha forandret seg mye frem til i dag.

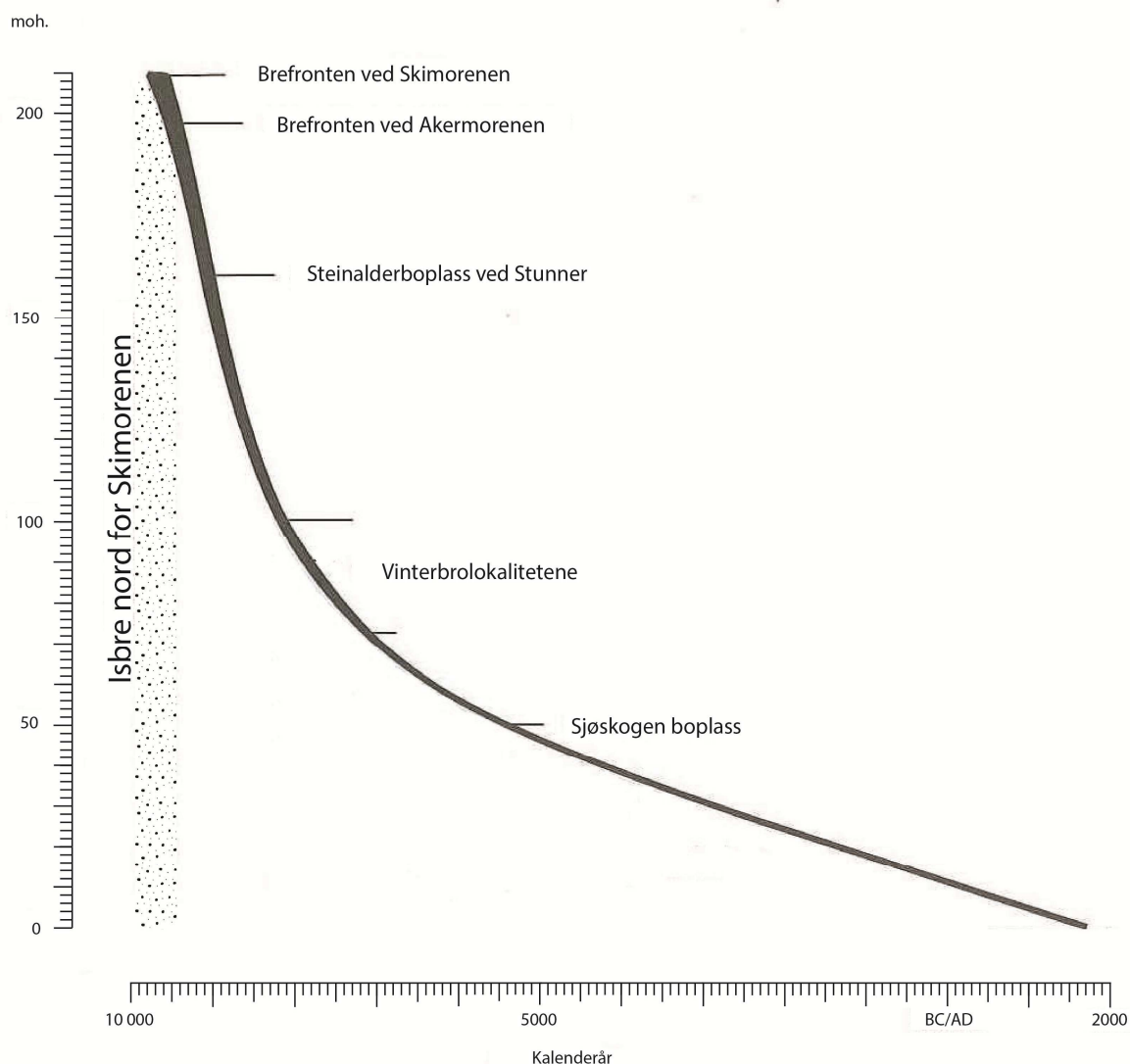
Prøvestikking

For å lete etter steinalderboplasser og for å lese den horisontale stratigrafien i undergrunnen er det vanlig å grave prøvestikk. Prøvestikk er ca. 40 x 40 cm store hull som graves med spade ned i antatt steril undergrunn. Hullene graves lagvis etter stratigrafi slik at en får god kontroll på hvor i prøvestikket eventuelle funn ligger. Massene blir fortrinnsvis vannsådet hvis dette er mulig, hvis ikke tørrsådet. Det blir brukt 4 mm nettingsåld, slik at funn i form av redskaper, avfall etter redskapsproduksjon, brente bein, kull osv. blir liggende lett synlig igjen i sådet. Manuell prøvestikking benyttes også for å påvise eldre dyrkningslag i områder hvor det av ulike årsaker ikke er aktuelt å bruke gravemaskin, for eksempel i områder tilknyttet setre, ødegårder eller i tett skog. Metoden brukes også i forbindelse med undersøking av kullgroper, kullmiler, tjæremiler og lignende kulturminner. I disse tilfellene er det imidlertid ikke nødvendig å såde massene.

Strandlinjekurve

Dette er et hjelpemiddel som benyttes i forbindelse med arkeologiske registreringer er strandlinjekurver. Som følge av havstigning og landheving har havnivået endret seg gjennom hele forhistorien. Da isen begynte å smelte etter siste istid steg havet relativt raskt, men samtidig begynte også landet å heve seg på grunn av mindre trykk fra isen. Resultatet ble en påfølgende regresjon av havnivået som har vart helt frem til i dag og som fortsatt er i virke, om enn med forminsket styrke. I Akershus ligger de forhistoriske strandlinjene derfor alltid høyere enn dagens havnivå.

Undersøkelsen

Området ble befart til fots og gjennomgått systematisk visuelt for å se etter synlige kulturminner som gravhauger/røyser, steinstrenger, kullgroper, tjæremiler, tufter, hulveier mfl. Kulturminnene vil fortregne seg som fordypninger, forhøyninger eller som steinsamlinger i terrenget. I tillegg ble det prøvestikket etter steinalderboplasser på noen utvalgte flater i planområdet sørøstre del. Høyde over havet er ca 210 meter. I alt ble det gravd 12 prøvestikk. Undergrunnen består av ett tykt lag med torv/mose etterfulgt av sand med noe stein.

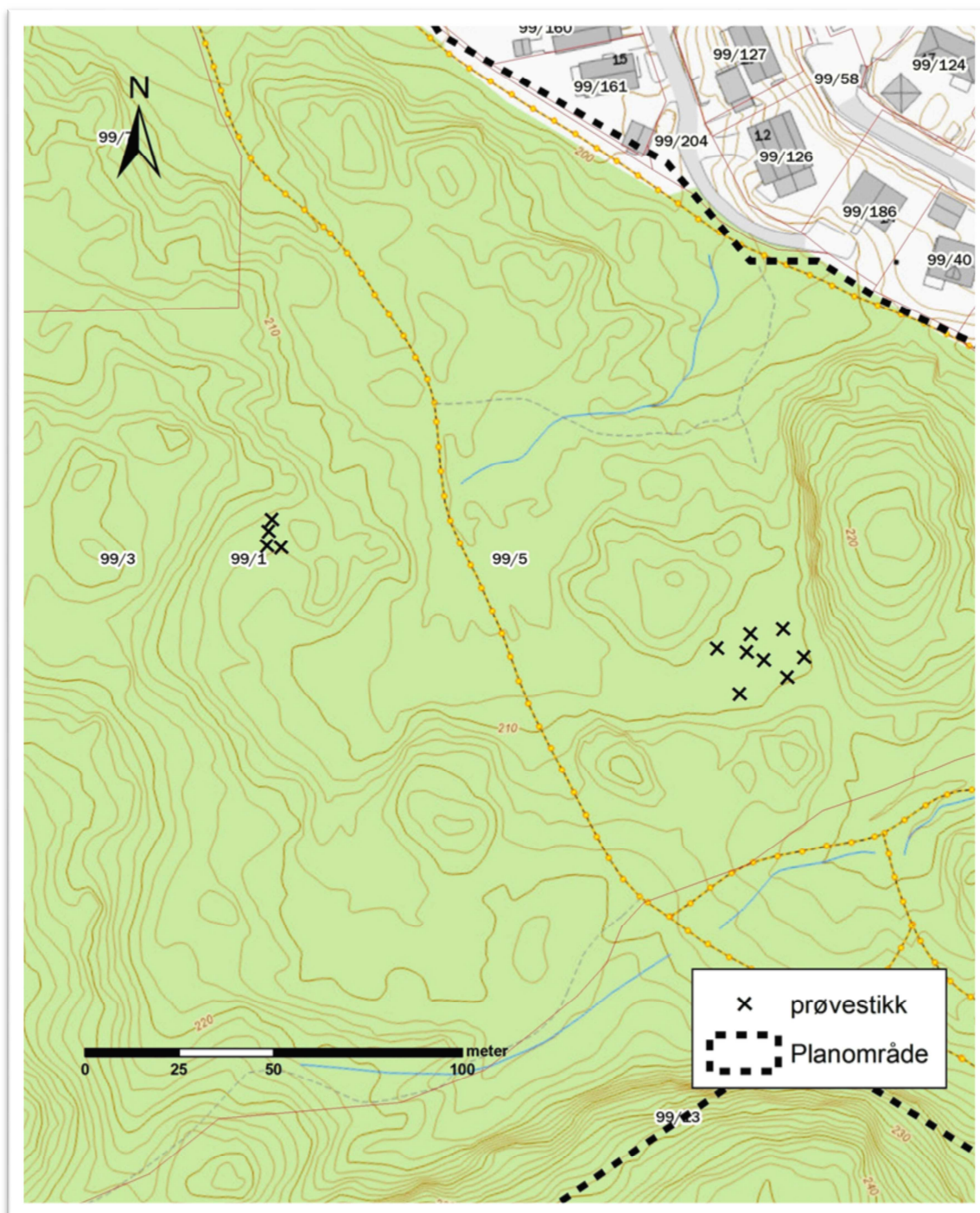

Foto 6. Oversiktskart over prøvestikkets område.

Konklusjon

Det ble ikke registrert funn av automatisk fredete kulturminner i forbindelse med tiltaket.